

## Steekpenningen



(Karl Hubenthal/Los Angeles Herald Examiner)

In „Ego”, het maandblad van de humanistische geestelijke verzorging voor militairen, schrijft Rien Robijns een artikel over Big Business. Het gaat in op recente omkoop-schandalen in ons land zoals de Lockheed-affaire en stelt de vraag of dit incidentele gevallen zijn of dat het aannemen van steekpenningen een geaccepteerde zaak is.

In een vraaggesprek dat Robijns had met Charles Levinson, secretaris-generaal van de internationale Chemie- en fabrieksarbeidersbonden in Genève, zegt deze: „Wat jullie in Nederland nu meemaken is allemaal nog maar de top van een ijsberg. Het aannemen van steekpenningen is inderdaad tot een geaccepteerd systeem verheven in de Big Business”.

Levinson is al jaren bezig om de praktijken van de internationale zakenwereld bloot te leggen en binnenkort verschijnt zijn tweede boek met veel gegevens over de groeiende corruptie in ondernemersland. „Corruptie is een verplichting geworden als je grote zaken doet”, zegt hij. „Gulf en Lockheed zijn kleine toppen van de ijsberg. Het zijn geen uitzonderingen. Iedereen die een concern leidt van die omvang zal zich schuldig moeten maken aan dezelfde praktijken, wil hij het bedrijf handhaven.”

Levinson vindt het belachelijk dat de suggestie gewekt wordt dat het in deze twee zaken gaat om uitzonderingen: „de olie-industrie heeft verdomme regeringen benoemd en afgezet, koningen, koninginnen, sheiks en sultans getrouwd en onttroond, revoluties en tegenrevoluties opgeroepen ...

De meeste regeringen zijn gevoelig voor corruptie, de meeste politieke partijen zijn het, de meeste volksvertegenwoordigers zijn het ... In iedere land groeit het aandeel van de multinationale economie ten opzichte van de nationale economie. Dat betekent dat de regeringen in toenemende mate de macht over hun eigen economie gaan verliezen en steeds gevoeliger worden voor de openlijke chantage, die multinationals kunnen toepassen”.

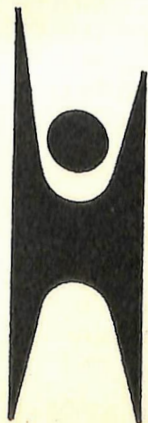
Op de vraag van Robijns of Levinson oplossingen weet: „Nee. Ik kan wel dertig oplossingen aandragen, maar geen ervan werkt. Omdat ik de macht niet heb.”

Een misselijk makend, maar nuttig artikel. De vicieuze cirkel is duidelijk: corruptie-geld-macht-corruptie.

j.m.

### In deze Humanist:

- Een interview met Theo Polet, die onlangs zijn 70-ste verjaardag vierde. Cynisch, maar idealistisch, verzette hij bergen werk voor het Verbond.
- Identiteit en noodzaak van geestelijke verzorging. C. H. Schonk schrijft in 4 opeenvolgende afleveringen over dit onderwerp. In dit nummer: het eerste deel.
- Ervaringen met vrouwenpraatgroepen in Haarlem. Mieke Keessen-van Luyken schreef het op en constateerde dat de meeste vrouwen vrees hebben om contact te leggen en dat moeten leren overwinnen.





# Hoofdbestuur

Op 7 mei was er maar een klein gezelschap. Twee van de vijftien leden van het hoofdbestuur zijn afgetreden; één is — zoals bekend — helaas overleden. Bovendien waren twee mensen ziek en hadden twee anderen ditmaal verplichtingen elders.

Van de Minister van Justitie werd bericht ontvangen dat de rangen van onze raadslieden in de Inrichtingen van Justitie gelijkgetrokken zijn met die van pastores, en dus verhoogd. Nu moet ook nog de ambtelijke begeleidingscommissie verdwijnen, die wij alleen maar hebben. Dan is de ergste discriminatie c.q. het ergste paternalisme wat dit betreft voorbij.

Op een vraag uit de Eerste Kamer (ons hoofdbestuurslid Schwarz) hebben we eerst al te horen gekregen dat het Humanistisch Opleidings Instituut (H.O.I.) op 1 augustus 1977 subsidiabel zou worden. Op een nadere vraag is nu het antwoord gekomen dat het ook 1 januari 1977 mag zijn. Maar een antwoord op onze eigen brief hebben we nog steeds niet, en daarmee geen details. Dus moet het H.O.I. bestuur daar eerst achterheer.

Er moet weer heel wat gepolst worden

over personen in besturen. Het steunfondsbestuur is daar trouwens weer even mee klaar. Daar werd de heer R. van Kleef, accountant, benoemd. Maar voor penningmeester in het hoofdbestuur is er nog geen kandidaat, al wordt er ook hier gepolst.

Het tot stand brengen van overleg tussen twee colleges heeft altijd heel wat voeten in de aarde. Met een ruim aantal betrokkenen wordt het namelijk een soort evenement, en dat moet in verband met de agenda's van iedereen lang tevoren worden vastgelegd en tevens een beetje passen tussen andere evenementachtige zaken. Voor je het weet zit je een half jaar, of zelfs een jaar, verder nadat het initiatief is genomen of nadat er eens een uitstel is geweest. Wij onder vinden dit in het overleg met bijvoorbeeld Humanitas, met de H.S.H.B., enzovoort.

Het geldt ook als hoofdbestuur en functionarissen samen een dag van overleg willen houden. Dat zou ook al voor de zomer zijn geweest, maar het wordt later. In elk geval zit er nu enig schot in de zaak. Zo'n dag is natuurlijk heel nodig. Het is al weer jaren geleden dat iets van dergelijke aard het laatst heeft plaats gehad.

AJW

## Humanist

eindredakteur: Jetske Mijs.

Druk: Lumax, Utrecht.

Redactie-adres: Hum. Verbond,  
Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030)  
31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden:  
f 18,— per jaar t.n.v. Humanistische  
Pers, postgiro 58, Utrecht.

## Vakantie

Ans Spigt is met vakantie. In dit en in het volgende nummer zult u daarom geen cursief aantreffen.

In verband met vakantie van redactie zal het nummer van 1 augustus vervallen.

Hoe zit het met uw belangstelling voor het internationale werk? Heeft u er al eens aan gedacht de IHEU te steunen?

Dat kan, b.v. door individueel lid te worden à raison van f 35 per jaar of voor het leven door storting van f 500 ineens. U ontvangt dan het tijdschrift „International Humanism” gratis.

Onze girorekening is 16 32 969 t.n.v. de Penningmeester van de International Humanist and Ethical Union te Utrecht, onze bankrekening is 45.63.98.724 bij de Amro Bank te Utrecht.

## Berichten uit de IHEU-commissie

Een maand geleden schreef Nettie Klein dat volgende keer iedereen geacht zou worden te weten waar zij het over had, maar zij kon toen niet vermoeden dat ziekte haar zou vellen, zodat zij de vergadering van april niet kon bijwonen. Doordat ook anderen door eigen ziekte of die van familieleden verhinderd waren, werd het een korte vergadering, zodat ik als plaatsvervanger het niet al te moeilijk heb.

Uiteraard werd nagepraat over de televisie-uitzending van het H.V. op zondag 25 april waarin IHEU-voorzitter Piet Thoenes als humanist en wetenschapsman de utopie belichtte — een onderwerp dat hij al eerder in internationaal verband behandelde, nl. op het IHEU-congres in Amsterdam in 1974.

De agenda voor de komende bestuursvergadering werd nader uitgewerkt. Met name werd gezocht naar een oplossing voor het probleem niet te veel kostbare vergadertijd te verliezen en toch de nieuwkomers in staat te stellen hun medeleden wat beter te leren kennen (en vice versa natuurlijk!). Mede naar aanleiding van eerder geuite wensen zal nu

meer tijd uitgetrokken worden voor mondelinge rapportage.

Dat humanisten in het ene land vaak niet goed weten wat hun geloofsgenoten in een ander land doen is maar al te duidelijk. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de IHEU pogingen tot meer contact tussen humanisten van verschillende nationaliteiten van ganser harte toejuicht. Hier en daar gebeurt dat op het niveau van de organisaties, b.v. Nederland-België en U.S.A.-Canada, maar ook individuen laten zich niet onbetuigd. Mevr. Engel-Hoogbeem (R. Feithlaan 12, Bussum, tel. 02159-18232) nam na ons congres in Amsterdam het initiatief om adressen te verzamelen van hen die bereid zijn buitenlandse humanisten tijdens hun verblijf in Nederland gastvrijheid te verlenen en deze uit te wisselen met contactpersonen in andere landen. Wij waren dan ook blij een beroep op haar te kunnen doen, toen wij bericht kregen dat een indische humanist in mei enige dagen in ons land zou zijn. (Wij waren niet de eersten!).

IHEU-voorzitter Thoenes bracht ook verslag uit van een recent bezoek aan

dr. Wilhelm Bonness, de voorzitter van de Bund Freireligiöser Gemeinden Deutschlands, onze duitse zusterorganisatie. Zo'n bezoek is niet alleen nuttig voor het aanhalen van de internationale band, maar ook vaak leerzaam. Vooral in dit geval, omdat dr. Bonness niet alleen onbezoldigd voorzitter is van de B.F.G.D., een overkoepelende organisatie, maar ook de (bezoldigde) drijvende kracht van de humanisten in de Pfalz. Hij is niet alleen geestelijk raadsman, maar ook organisator. Naast de zorg voor een aantal belangrijke gebeurtenissen in het leven van de mens zoals naamgeving, huwelijk en begrafenis (resten uit een ver verleden, toen ruim 100 jaar geleden de B.F.G.D. als een religieuze afscheidsbeweging ontstond) neemt nu ook het sociale werk een belangrijke plaats in. In de Pfalz heeft men b.v. een transportdienst voor gehandicapten.

Naar alle waarschijnlijkheid zal de IHEU-voorzitter deze zomer ook een bezoek brengen aan Ierland en een ontmoeting met leden van de indertijd door de IHEU opgerichte Irish Humanist Association zal dan zeker op het programma staan.

Ernst van Brakel



# Theo Polet zeventig jaar

## „Onder het cynisme smeult het idealisme”

Onder het cynisme smeult het idealisme, dat zei Jaap van Praag toen hij Theo Polet leerde kennen. Het is een typering die bij Theo past: een lange, magere man met een „engels” gesloten gezicht dat wat cynisch kijkt. Pas als hij gaat praten, blijkt zijn betrokkenheid en zijn idealisme.

Dit jaar werd Theo Polet 70 jaar, reden voor ons om hem op te zoeken in zijn bescheiden, vriendelijke bungalow in Soest en hem te vragen naar zijn lange ervaring met het humanistisch verbond. Hij sloot zich kort na de oprichting aan en vervulde veel functies, onder meer als eerste organisatie-secretaris.

— *Wanneer kwam je voor het eerst in aanraking met het Humanistisch Verbond?*

Het begin heb ik niet meegemaakt. Op mijn 16e jaar zat ik in de AJC en oriënteerde me op politiek, de toenmalige SDAP — wat nu de PvdA is. Toen het Verbond in 1946 werd opgericht, had ik me wel als lid opgegeven maar ik hoorde niets. Ze waren kennelijk vergeten me uit te nodigen.

— *Kende je de mensen die bij de oprichting waren?*

Nee, ik kende ze niet. Ze kwamen uit een heel ander milieu — uit de hoek van de PIA de praktische idealisten en de volgelingen van Bart de Ligt, de vrije socialist.

Mijn vader, steenhouwer, was — heb ik later begrepen — eigenlijk een humanist. Hij vond het bijvoorbeeld helemaal niet leuk dat ik bij de AJC was, maar zei: het is je eigen keuze. Dat vond hij belangrijk en respecteerte hij. Daar is waarschijnlijk toch een bepaalde invloed van uitgegaan — hoewel hij al heel jong (ik was 16) stierf. De geestelijke achtergrond van het humanisme sprak me erg aan en toen er 3, 4 jaar na de oprichting een afdeling Soest werd opgericht door een onderwijzer, sloot ik me al snel aan en werd voorzitter.

— *Vanaf dat moment heb je ontzettend veel werk verzet voor het Verbond, is het niet?*

Ja, ik was het ook gewend. Ik heb altijd erg hard moeten werken. Zorgde na mijn vaders dood, voor moeder en de overige kinderen en was in mijn vrije tijd erg actief voor de SDAP en voor de jeugdbeweging. Ik werkte in de handel, hoewel ik óf zeeman óf politicus had willen worden. Eerst in de handel van medische instrumenten, daarna bij een inkoop-kantoor van indonesische artikelen. Bij die laatste baan had ik twee secretaresses, die veel voor het Verbond konden doen!

— *Je werk voor het h.v. lag, zo krijg ik de indruk, altijd op het organisatorische en communicatieve vlak. Daar had je — in de handel — natuurlijk ook de nodige ervaring in opgedaan?*

Ja, ik heb me veel bezig gehouden met schrijven, met praatjes voor de radio, met spreekbeurten en met het contact leggen tussen gemeenschappen als onbezoldigd, later als bezoldigd, secretaris.

Bij het 10-jarig bestaan kwam ik samen met mevrouw Terpstra als voorzitter in de jubileum-commissie en wonnen we 1200 nieuwe leden erbij en verzamelden we f 140.000. Vrij kort daarna werd ik lid van het hoofdbestuur, zat in de redactie van het toenmalige blad „In en Om” en vervulde veel, heel veel spreekbeurten. Sinds 1 april 1958 was ik daarbij ook nog organisatie-secretaris.

Ik had inmiddels geen baan meer en stond ook op de nominatie om directeur van het Gerhardthuis te worden. In salaris ging ik natuurlijk enorm achteruit, maar dat gaf niet. Je werkte zo hard omdat je het nodig vond. Je wilde de mensen ervan doordringen dat het een noodzaak was om je te organiseren.

Ik reisde enorm veel, ging alle gemeenschappen langs. Wat de spreekbeurten betreft was het een wedstrijd tussen Jaap en mij. Ik herinner me dat 42 spreekbeurten in een seizoen niets bijzonders was. Ik had in die tijd wel 12 functies tegelijk: redacteur van „In en Om”, een soort huis-orgaan, van het blad „Kader” dat bestemd was voor alle functionarissen, ik zat in de commissie voor geestelijke verzorging, was betrokken bij de oprichting van het vormingsonderwijs, richtte de Luisterkring voor het verkrijgen van eigen radio-zendtijd op, zat in het bestuur van de Internationale en was redactie-secretaris van de Internationale Humanist. Dat betekende dat je ongeveer 4 avonden per week plus het weekend weg was, op reis.

— *Radio en televisie hebben altijd je belangstelling gehad en je zit nog steeds in de rtv-commissie.*

De ontwikkeling van de radio- en t.v. heb ik helemaal meegemaakt. Voor de Wereldomroep verzorg ik al jaren de rubriek humanistisch nieuws en Humanistisch Leven. Voor het Humanistisch Verbond zit ik in de programmaraad van de NOS-TV, in de sectie Geestelijk Leven.

Wat ik nu mis bij de radio van het h.v. is het Woord van de Week en meer in het algemeen de bezinnings-toespraken van weleer. Het is zo dat men zich nu wat explicieter opstelt voor maatschappelijke ontwikkelingen, maar de bezinningskant komt daardoor mijns inziens wel eens in het geding.

— *Heb je nog meer kritiek of kun je*



... met één van de kleinkinderen ...

*dingen noemen, die vergeleken met vroeger, in hun nadeel veranderd zijn?*

Ach, er is altijd strijd geweest. Ik ben vrij kritisch, daar heb ik mijn slechte naam aan te danken! Maar ik geloof bij voorbeeld persoonlijk dat de mensen méér behoefte hebben aan gezelligheid. En ik geloof in groepen. Ik ben 12 jaar voorzitter geweest in een gemengd bejaardentehuis en daar heb ik veel gepraat met bejaarden en zieken. Daar is veel behoefte aan. Ik heb ook een cursus van Paul Kruyswijk gevolgd en daarnaast volgde ik een gespreksgroep bij Jan de Leede thuis.

Wat we missen zijn de huizen. Een vast punt voor een gemeenschap. Een huis dat altijd open is, waar je mensen kunt ontmoeten, waar je zo eens binnenloopt. In sommige gemeenschappen zijn ze zo gelukkig dat die ruimte er ook inderdaad is.

Pols, de voorganger van Uittenbogaard in de sector geestelijke verzorging justitie, was een man die zijn tijd ver vooruit was. Hij zag ook de noodzaak van dat met elkaar praten in groepen en noemde ze encountergroepen.

— *Geloof je dat het Verbond een specifieke taak heeft en dat het nog veel groter moet worden?*

Ik geloof zeker dat we een specifieke taak hebben. Er is in die 30 jaar een enorme hoeveelheid ideeën geproduceerd die nog steeds voor de dag gehaald moeten worden.

Of we groter zullen moeten worden? Ik weet het niet. Kijk, vroeger was het socialisme een soort godsdienst, met de komst van de PvdA ging dat godsdienstige element eruit. Het Humanisme had de vervanging kunnen worden. Het bezwaarlijke is dat we mensen organiseren die al georganiseerd zijn, lid zijn van alles. In mijn tijd is het Verbond gegroeid van 11.000 tot 15.000 leden en zo is het gebleven.

In Engeland is de organisatie ook klein en toch hebben ze veel invloed.

De grootste prestatie vind ik dat we in die 30 jaar bij elkaar gebleven zijn, dat we geen splitsingen hebben gehad.

— *Je gaat samen met je vrouw een grote reis maken, je kinderen en kleinkinderen opzoeken in Canada. We wensen jullie een goede reis en een heel fijn verblijf daar.*



**B**ij mijn pogingen van enige jaren geleden om humanistische geestelijke verzorging in zieken- en bejaardenhuizen ingevoerd te krijgen ben ik bij besturen, directies, medici, en ook bij kerkelijke instanties en ambtsdragers, op veel onbegrip en weerstanden gestuit. En mijn opvolger als Hoofdraadsman voor de humanistische Geestelijke Verzorging in zieken- en bejaardenhuizen stuit ook thans nog vrijwel overal op dezelfde weerstanden.

Die bezwaren richten zich niet alleen tegen de humanistische geestelijke verzorging maar ook tegen Geestelijke verzorging in het algemeen, dus ook tegen de geestelijke verzorging van kerkelijke zijde. En in plaats van dat we gezamenlijk — kerken en Humanistisch Verbond — die weerstanden trachten te overwinnen, heeft de humanistische geestelijke verzorging dan bovendien nog te kampen met onbegrip en tegenwerking van de kerken.

We spitsen een en ander toe op de geestelijke verzorging in ziekenhuizen omdat daar onze meest recente ervaringen liggen, maar ze zijn (en waren) ook geldig voor andere gebieden van geestelijke verzorging.

Eerst zullen we ons bezig houden met de bezwaren die tegen geestelijke verzorging in het algemeen worden aangevoerd. Ze berusten op onbegrip voor wat geestelijke verzorging eigenlijk is en wat deze voor mensen, in het bijzonder in moeilijke levenssituaties, maar niet dan alleen kan betekenen. Dat komt mede doordat de geestelijke verzorging — op z'n minst die van kerkelijke zijde, maar ook wel in humanistische kring — in een identiteitscrisis verkeert. Men weet het zelf eigenlijk niet goed meer. En hoe kan men dan van anderen — besturen, directies, verplegend personeel, enz. — verwachten dat zij er begrip voor zullen hebben en de geestelijke verzorging met open armen zullen ontvangen, laat staan de noodzaak er van inzien? Het is eerder zo dat de geestelijke verzorgers in de ziekenhuizen als lastige in-de-weg-lopers en als eigenlijk overbodig worden ervaren. (Dit is natuurlijk in mindere mate het geval in nog typisch confessionele ziekenhuizen, maar ook daar neemt de geestelijke verzorging veelal niet meer dan een marginale plaats in).

## De weerstanden en het onbegrip

We zullen de weerstanden die we regelmatig tegenkomen en die overigens begrijpelijk zijn vanwege het geringe zicht op de eigenlijke en eigenstandige functie (die identiteit) van de geestelijke verzorging nu eerst de revue laten passeren, om ze vervolgens aan een nadere beschouwing te onderwerpen. Het zijn (zonder dat ik een volgorde van frequentie of belangrijkheid tracht aan te houden) de volgende:

1. Geestelijke verzorging is uit de tijd. Zij kan door psychologen, psychotherapeuten, psychiaters, maatschappelijke en welzijnswerkers worden overgenomen.
2. Verdergaand: geloofs- en levensovertuigingen (van waaruit geestelijke verzorging wordt gegeven) zijn uit de tijd. De menswetenschappen (psychologie, psychotherapie, psychiatrie, agogie, maatschappelijk werk enz.) kunnen hun plaats innemen. We moeten pragmatisch zijn! Geen ideologieën meer!
3. Gewone menselijkheid, het vol begrip en inlevingsvermogen, naast de ander gaan staan, is voldoende. Het gaat in wezen om de menselijke relatie. Hoogstens kan een clinical training in het hanteren van menselijke relaties en het eigen functioneren daarin van be-

lang zijn. Deze opvatting ontmoet ik ook bij veel geestelijke verzorgers van godsdienstige zijde. Alleen als de patiënt daar behoefte aan heeft komt de godsdienstige achtergrond ter sprake. Ook in humanistische kring kan men deze opvatting wel tegenkomen.

4. Of, op z'n best: mijn geloofs- of levensovertuiging is er alleen voor mijzelf. Het is mijn inspiratiebron, van waaruit ik het werk kan doen en volhouden. Zij is er niet voor de patiënt!

5. Alle menselijke problematiek wordt toegeschreven aan maatschappelijke structuren. Geestelijke verzorging is rommelen in de marge. Zij tast de oorzaken niet aan. Zij draagt eerder bij tot het in stand houden van de structuren. Geen geestelijke verzorging, maar maatschappijverandering!

Kortom; geestelijke verzorging is geen vanzelfsprekende algemeen geaccepteerde zaak meer. Het zicht op de noodzaak, en vooral op de eigenstandige functie ervan, is lang niet meer overal aanwezig.

De geestelijke verzorging verkeert in een identiteitscrisis. Met name is de rechte samenhang van geestelijke verzorging met de geloofs- of levensovertuiging voor velen niet meer duidelijk.

Hoezeer dat zelfs en juist bij de kerken het geval is, moge ik met een paar typerende citaten illustreren:

In een interview in Vrij Nederland van 4-1-1975 geeft een dominee een exposé van zijn — overigens zeer toegewijde — wat hij zelf noemt: pastorale hulp aan allerlei probleemgevallen in zijn wijk. Ik heb naarstig gezocht naar wat hij nu, in vergelijking met maatschappelijk werk enz. het specifieke van zijn hulpverlening vindt. Hij komt niet verder dan:

*„Het grote verschil is nog altijd dat de dominee bij de mensen aan huis komt en vrijwel altijd te bereiken is”*

En:

*„Mijn werk verschilt wezenlijk met dat van andere hulpverleners. Ik heb andere beweegredenen. Ik ben en ik blijf een dominee, daar haal ik mijn inspiratie uit. Mijn grote kracht ligt hierin, dat de mensen gemakkelijk met me praten. Dat noem ik een stukje genade”.*

Het is voor mij een magere verantwoording van de specifieke functie die de dominee als geestelijk verzorger heeft. Zijn geloofsovertuiging speelt in zijn geestelijke verzorging blijkbaar geen andere rol dan die van inspiratiebron voor hemzelf. Elke christen-leek die bereid is huisbezoek te doen en met wie de mensen gemakkelijk praten kan zich op dezelfde inspiratiebron en dezelfde genade

# Identiteit en noodzaak

beroepen. Het specifieke van de taak van de dominee komt er niet uit.

Bovendien erkent de dominee, dat hij voor dit werk (maatschappelijk werk, psychotherapie, enz.) niet is opgeleid. Ik zou zeggen: laat hij dat dan, met al zijn goede bedoelingen, aan wel opgeleide mensen overlaten.

Een ander voorbeeld van gebrek aan zicht op de eigen identiteit van geestelijke verzorging ontleen ik aan een artikel van Prof. Harmon Smith: *Language, Belief, Authority: crisis for Christian Ministry and Professional identity in: Pastoral Psychology* apr. 1972. Ook Smith ziet dat priesters veelal hun eigen typische functie niet meer zien en uitwijken naar wat door andere disciplines behoort te worden gedaan. Een paar citaten uit zijn artikel:

*„Ik bedoel, dat mijn seminarie-studenten in verlegenheid raken als ik hun voorhoud dat van hen wordt verwacht dat zij dienaren en getuigen van God behoren te zijn en dat zij in hun werk een uitgesproken godsdienstige identiteit aan de dag behoren te leggen”.*

En:

*„Op de lange duur zal de priester de middelaar zijn van vrijwel alles — sociologie, psychologie, community-organisation en ik weet niet wat al meer — behalve van de liefde van God”.*

Maar nu ook een soortgelijk geluid uit humanistische kring. Drs. Marten Hoekstra schreef in de „Humanist” van 1-8-1973 een artikel onder de titel: *Secularisering van de geestelijke verzorging?* Hij stelt alles vragenderwijs en hij is m.i. nogal ambivalent over de betekenis van de levensovertuiging bij geestelijke verzorging. Maar toch:

*„De specifieke opvatting van de geestelijke verzorger is van secundair belang”.*

En:

*„Het is voor mij nog maar de vraag of overeenstemming van levensovertuiging bij geestelijke verzorging zo noodzakelijk is”.*

En ook:

*„Echte solidariteit met mensen blijkt belangrijk, meer dan de vraag of de geestelijke verzorger in een vorm van christendom of humanisme zijn inspiratie vindt”.*

Veel van wat Hoekstra hier zegt, zal humanisten, maar ook menig tegenwoordig godsdienstig geestelijk verzorger, sterk aanspreken, maar m.i. is hiermee het laatste — en het eigenlijke — woord niet mee gezegd. Ik kan integendeel niet aan de indruk ontkomen dat Hoekstra, en ook wel anderen mét hem in het Humanistisch Verbond, de crisis in de kerken tot de zijne maakt en niet ziet, dat juist een verstevigd geestelijk fundament voor niet-godsdienstigen — en zeker wanneer zij in crisissituaties verkeren — noodzakelijk is.

Ik teken nog aan dat ik meen, bij bovenstaande citaten zorgvuldig vermeden



# k van Geestelijke Verzorging

door C. H. Schonk, humanistisch geestelijk raadsman

te hebben de schrijvers geweld aan te doen. Maar het blijven citaten. Wie zich nader wil oriënteren, zal zeker de betreffende artikelen in hun geheel moeten lezen.

Na dit exposé van het gebrek aan zicht op de noodzaak de identiteit van de geestelijke verzorging ben ik gelukkig nu te kunnen mededelen, dat er een kentering gaande is en dat men in meerdere kringen bezig is zich op deze problematiek te bezinnen. Het eerder genoemde artikel van Smith is daar een teken van. De vaste Commissie Geestelijke Verzorging in Ziekenhuizen van de Nationale Ziekenhuis Raad (waarvan ondergetekende deel uitmaakt) pleit in een in 1974 verschenen rapport: De Dienst Geestelijke Verzorging in Ziekenhuizen, voor integratie van de geestelijke verzorging in ziekenhuizen. Dezelfde commissie houdt zich momenteel bezig met een studie over de eigen identiteit van de geestelijke verzorging. En ook de Vereniging van Geestelijke verzorgers in ziekenhuizen heeft deze materie in studie. Enzovoort.

Bij dergelijke studies zullen zeker vragen aan de orde moeten komen — en ook moeten worden beantwoord — als: Heeft een geloofs- of levensovertuiging nog betekenis en zo ja, welke? Speelt de geloofs- of levensovertuiging een rol bij de geestelijke verzorging en zo ja, welke? Heeft geestelijke verzorging bijzondere betekenis voor zieken (of in 't algemeen: voor mensen in crisissituaties)? Wat is geestelijke verzorging eigenlijk? En wat onderscheidt geestelijke verzorging van andere hulpverleningsdisciplines?

Ik zal nu trachten mijn antwoord op deze vragen te geven en doe dat aan de hand van de onder 1 tot en met 5 genoemde momenten van onbegrip voor wat geestelijke verzorging eigenlijk is en de daarmee samenhangende weerstanden tegen geestelijke verzorging.

## Geloofs- en levensovertuigingen zijn uit de tijd (zie onder 3)

Wat van alle tijden is, is nooit uit de tijd. Zijn geschiedenis door heeft de mens behoefte gevoeld om zich in het leven te oriënteren, om er zijn plaats en weg in te vinden, om antwoorden te zoeken op de vragen waarvoor het leven hem stelt, om samenhangen te vinden tussen de verschijnselen die zich in hem en om hem heen voordoen, om de zin van zijn leven te vatten. Hij kan zich daaraan niet onttrekken. Hij is genoodzaakt zich een samenhangende visie op het leven te verwerven.

Een levensvisie is eigenlijk een zo grote vanzelfsprekendheid, dat men er zich veelal maar weinig van bewust is, en er ook geen naam aan gegeven heeft. Ook het omgekeerde is veelvuldig het geval: men belijdt nog wel de naam van een geloofs- of levensovertuiging, maar niet meer de inhoud ervan. Wel is de levensvisie dikwijls onvolledig en onontplood. Men heeft er niet altijd alle levensaspecten in opgenomen en er zich niet altijd

expliciet mee bezig gehouden. Men leeft ook vaak in sterke mate uit de overtuigingen, overtuigingen omtrent deelgebieden van het leven (politieke overtuigingen, idealistische overtuigingen als antimilitarisme enz.) zonder deze duidelijk in het kader van een allesomvattende levensovertuiging te zien. Maar niemand leeft vanuit het niets. Ieder heeft zijn opvattingen over het leven in het algemeen. Zij komen tot uiting als men de mens vragen in dat verband voorlegt. En dan zijn die uitingen meestal zo sterk, dan men niet meer alleen van een visie, een kijk op het leven, maar van een levens- (of zo u wilt van een geloofs-) overtuiging kan spreken. In zijn meest volmaakte vorm is in iemands levensovertuiging (we blijven deze term nu maar gebruiken) neergelegd (we volgen nu in humanistische kring wel gangbare formulering) hoe de mens „met zijn totale zijn betrokken is op het totaal van zijn bestaansverhoudingen”. De uitdrukking verwijst naar het existentiële karakter ervan.

De levensovertuiging — welke het ook is en of zij bewust is of niet, of onvolledig en onontplood is of niet — vervult in het leven van de mens een aantal essentiële functies. Men kan die functies met verschillende termen benoemen en onderscheiden. Ik doe dat hier, zonder uitputtend te willen zijn, op de volgende wijze:

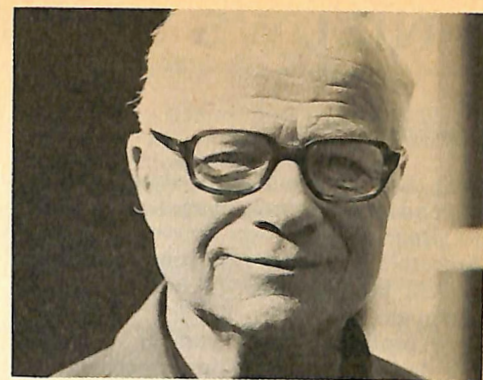
a. De levensovertuiging is oriëntatiepatroon. De mens moet zich in het leven kunnen oriënteren, er zijn plaats en zijn weg in kunnen vinden. Hij kan dat alleen als hij de dingen ordent en er samenhang in brengt. Nieuwe ervaringen moet hij in zijn eenmaal verworven patroon kunnen inpassen, ofwel hij moet zijn oriëntatiepatroon wijzigen. Anders blijft alles onverdragelijke chaos voor hem.

b. In onze levensovertuiging is ons (eigen) antwoord neergelegd op de diepste levensvragen. Wat willen we met het leven? Wat is voor ons de zin ervan? Hoe staan we tegenover leed en dood? Welke plaats kennen we onszelf toe in het kosmisch verband? Enz. Zonder (voor hem geldende) antwoorden op deze zijn existentiële levensvragen kan de mens blijkbaar niet leven. N.B.: Ook de erkenning: Er is op een aantal vragen geen antwoord, fungeert als antwoord.

c. De levensovertuiging is richtsnoer voor het handelen. Men doet niet in het wilde weg, maar laat zich leiden door zijn levensovertuiging. En ook achteraf is de levensovertuiging toetssteen voor de juistheid van het handelen. Althans men streeft naar overeenstemming tussen levensovertuiging en gedrag.

d. In onze levensovertuiging vinden we steun en houvast, in het bijzonder in moeilijke ogenblikken en crisissituaties. Als we eenmaal onze plaats en onze weg in het leven bepaald hebben en weten wat we met het leven willen, dan zal ons dat ook in moeilijke omstandigheden sterker doen staan.

e. In onze levensovertuiging vinden we



de kracht en de bezieling (de inspiratie zeggen we tegenwoordig) om de taken en opgaven, waarvoor we — weer krachtens die levensovertuiging — staan, te vervullen. Ja, onze doeleinden zelf worden door die levensovertuiging bepaald.

Kort samengevat: Men leeft, handelt, neemt stelling, ontleent zijn doeleinden aan zijn levensovertuiging, ten minste waar het om de wezenlijke dingen van het leven gaat. De levensovertuiging brengt eenheid, samenhang in dit alles. En, om misverstand te voorkomen, de levensovertuiging is niet iets los van de mens, waaraan de mens ondergeschikt is. Maar de mens en zijn levensovertuiging zijn één. De mens is zijn levensovertuiging. En, naarmate de levensovertuiging meer bewust is, hebben haar functies groter kracht.

Het zou weinig moeite kosten met betrekking tot het belang van de levensovertuiging tal van andere schrijvers te citeren. Ik noteer maar een paar uitspraken die mij voor de hand liggen:

Maslow: Psychologie van het menselijk zijn: „We zijn bezig te leren dat een staat van zijn zonder waardenstelsel psychopathoog is. Het menselijk wezen heeft behoefte aan een raamwerk van waarden, aan een levensbeschouwing, een godsdienst of een godsdienstsurrogaat om, daarop steunend, te kunnen leven en te kunnen begrijpen, ongeveer in dezelfde zin als hij behoefte heeft aan zonlicht, kalk of liefde.”

Spit: Rekenschap 3, 1975: „Iemands levensovertuiging is een zaak van het hoogste gewicht — zij is de ware kern van de mens zelf, of hij het zich nu bewust is of niet.”

Jung, (geciteerd in een rapport van het Nationaal Centrum voor Geestelijke Volksgezondheid): „Die höchste Dominante (van de psyche) ist immer religiös-philosophischer Natur”. En: „Jede Schwierigkeit, Gefahr oder kritische Lebensphase lässt ohne weiteres das Hervortreten dieser Dominante erkennen”. Van Praag: Rekenschap 4, 1975: „Zingeving is de meest fundamentele behoefte van het menselijk bestaan.”

Het moge uit al het bovenstaande duidelijk zijn dat het bezitten van een levensovertuiging niet uit de tijd is, maar dat versterking ervan eerder een eis van de tijd is. En dat de menswetenschappen de levensovertuiging niet kunnen vervangen. Wel kunnen deze invloed hebben op de inhoud van de verschillende levensovertuigingen.



## Conferenties

Voor het komende jaar staan nog de volgende conferenties van het H.V. op het programma:

Conferentie met vertegenwoordigsters van de vrouwengroepen in de gemeenschappen.

Conferentie t.g.v. 30 jaar H.V. samen met de Belgen. Ergens in de periode tussen 1 oktober en 15 november.

Conferentie van de Internationale School voor Wijsbegeerte te Amersfoort in samenwerking met taakgroep Wetenschappelijk Werk over het onderwerp: „De achtergronden van liberalisme en socialisme”. Datum 30 oktober of 27 november.

Conferentie over het besturen van humanistische bejaardenhuizen.

Twee conferenties met gelijk programma, één in Utrecht en één in Zwolle. Tijdstip: tussen 15 januari en 15 februari 1977.

Conferentie over „Humanisme en arbeid” van Socrates, maart/april 1977.

Tweejaarlijks congres: mei 1977.

## HIVOS in Twente

Naar aanleiding van een bezoek van Bob Waisfisz in januari zijn twee initiatieven ontplooid in de afdeling Hengelo. Ten eerste is er een ABAL-winkel geopend in de Paul Krugerstraat 16, waar Jeroen Lisser u graag ontvangt met een kopje koffie of thee uit Guatemala of Tanzania. Ten tweede hebben drie leden van de gemeenschap Hengelo op zich genomen te proberen een HIVOS-komitee Twente op te richten. De taak van het komitee is bekendheid te geven aan de ideeën en activiteiten van HIVOS, en om te proberen gelden daarvoor los te krijgen. Het HIVOS-Komitee kan ook allerlei manifestaties opzetten, waarop het aan HIVOS bekendheid kan geven, en waarop het tegelijk ABAL-artikelen kan verkopen.

De „passar malan” op 7-8 en 9 mei in Borne, is typisch zo'n manifestatie (overigens zijn vrijwilligers daarvoor van harte welkom, — zoekt u dan even telefonisch contact met de fam. Lisser 21227).

De drie Hengelose leden zoeken nu in Enschede, Almelo en Hengelo naar mensen, die met elkaar een HIVOS-komitee Twente willen vormen. Er zitten duidelijk twee aspecten aan de activiteiten van het komitee, en in die richting zoekt men dus vrijwilligers:

a. Het „kennen” van veel mensen, het kunnen leggen van veel contacten is belangrijk (en om geldbronnen aan te boren, en om te bedenken waar men manifestaties, bijeenkomsten, lezingen enz. kan beleggen), dat vraagt om leden die al een paar jaartjes meelopen!

b. en het lekker werk verzetten, bij het organiseren van manifestaties, is een aspect, dat vraagt dus om jongere(?) leden, die graag actief willen zijn.

Zij die er voor voelen om mee te doen, of die eerst nog eens nadere inlichtingen zouden willen hebben, kunnen contact opnemen met:

Hannie van Rangelrooy tel. 05400 - 19235

Herma Huijben, tel. 05400-21227

en Walter Hengeveld tel. 05400 - 14988.

## Vrouwenpraatgroepen in Haarlem:

### Vrees om contact te leggen overwinnen

Op 10 oktober 1975 zijn in de gemeenschap Haarlem vrouwenpraatgroepen van start gegaan onder begeleiding van Bep Schnerr en Mieke Keessen-van Luyken, beiden humanistisch geestelijk raadvrouw.

De bijeenkomsten vonden plaats in een zaaltje, met een frequentie van éénmaal per week, tijdsduur twee uur. In principe hadden we een serie van zes bijeenkomsten gepland, maar al bij de eerste groep werd om verlenging gevraagd. Het aantal deelnemers was 12 per groep, in een leeftijdsvariatie van 27 t/m 66 jaar.

De aanleiding tot het scheppen van de gelegenheid vrouwen elkaar te laten ontmoeten, was een door de Hulpdienst Schalkwijk en het Sociaal Medisch Centrum geconstateerde behoefte aan goede contactmogelijkheden.

Het is nu mei 1976 en aan het eind van dit seizoen wil ik eens in een verslag neerleggen, wat er in deze groepen gebeurd is en wat voor meetbare resultaten een dergelijke activiteit van het Humanistisch Verbond opleveren.

Bij de eerste bijeenkomst is het van groot belang te proberen de motivatie en de verwachtingen van de deelnemers te achterhalen. De motivaties, die naar voren kwamen, waren o.a. belangstelling voor discussiegroepen, contactarmoede in de huidige situatie, nieuwsgierigheid, behoefte om over gevoelens te praten, interesse voor groepspraten, met als achterliggende bedoeling daar enige vaardigheid in te krijgen, eigen meningen toetsen aan andere meningen, het proberen meer zelfvertrouwen te krijgen.

De verwachtingen waren over het algemeen door met anderen „echt” te praten, wat meer inzicht in zichzelf en eigen functioneren in gezin en maatschappij te krijgen.

Bij elkaar is dat nogal wat, als we het bovenstaande overzien. Een groot onderdeel echter bij het werken in deze groepen is, dat de deelnemers sterk gemotiveerd zijn en niet voor een koffiepraatje komen. Vrij snel zijn de beleefdheidsfrases tegenover elkaar van de baan en

wordt een sterke gevoelsmatige interesse in de anderen zichtbaar, zelfs bij die deelnemers, die zelf met grote problemen worstelen. Er wordt in deze groepen goed naar elkaar geluisterd en openhartig met elkaar gesproken. Het gaat daarbij vooral om dichtbij henzelf liggende problemen, die vaak door de anderen worden herkend, doch soms ook als wezensvreemd worden ervaren. Maar dan nog, wanneer het wezensvreemd was, probeerden de deelnemers erachter te komen, wat precies de moeilijkheid voor de ander was, door elkaar vragen te stellen.

Om meer inzicht te krijgen in zichzelf, hebben de deelnemers de diverse rollen, die zij in hun gezin en in de maatschappij vervullen, onder de loep genomen. Ieder kreeg daar apart de tijd voor, zodat ieder ook echt met zichzelf is bezig geweest. Er is nooit echt van tevoren een onderwerp vastgesteld, maar uit het bekijken van de eigen situatie en vooral met het zoeken en tasten naar de eigen identiteit, kwam genoeg stof tot praten. Zo kwamen ondermeer vanzelf aan de orde: wat betekent mens-zijn voor mij?, de verstandhouding tegenover de partner, seksualiteit, homofilie, werken buiten het gezin, hulpverlening aan anderen, relatietrainingen etc...

Geen actuele onderwerpen uit de krant dus, maar sterk persoonsgericht werken. Er groeide op den duur een grote veiligheid in de groep, waardoor alles toegestaan en alles mogelijk was.

Als meetbaar resultaat mag ik vaststellen, dat de deelnemers sterk bij elkaar betrokken raakten en probeerden elkaar te helpen, zowel op gevoelsmatig gebied als op meer praktisch terrein. Ze maakten het elkaar spontaan mogelijk iedere keer allemaal te komen door te zorgen voor kinderopas e.d. Ook buiten de bijeenkomsten gingen zij elkaar ontmoeten. Na beëindiging van deze bijeenkomsten zijn zij zelf doorggegaan twee maal per maand bij elkaar te komen en met elkaar activiteiten te ondernemen. Zeker hebben deze vrouwenpraatgroepen ertoe bijgedragen, dat de deelnemers een deel van hun vrees om contact te leggen met anderen hebben overwonnen. Zij ontwikkelden op den duur een grotere sociale gevoeligheid, waardoor zij zich beter konden inleven in de totaál andere situatie van anderen.

Aan het slot van de bijeenkomsten is een evaluatieformulier uitgereikt. De uitslag daarvan geeft een gunstig beeld en de vraag of de deelnemers nog eens aan een vrouwenpraatgroep mee wilden doen, werd door de meerderheid met „ja” beantwoord. De vrouwenpraatgroep is in zijn totaliteit door de deelnemers ervaren als het verkrijgen van een stukje zelfkennis en ontwikkeling. Zij schept de mogelijkheid andere vrouwen te ontmoeten, die óók door de gezinssituatie van de buitenwereld zijn afgesloten.

Uit de evaluatieformulieren blijkt, dat we met dit werk op de goede weg zijn en aan een grote behoefte voldoen. Misschien is dit verslag aanleiding voor meerdere gemeenschappen om deze activiteit op hun programma te nemen!

Heemskerk, mei 1976  
Mieke Keessen-van Luyken



## Bevolkingsgroei

In de bespreking van de brochure „De Samenwerkingsschool” worden onderwerpen genoemd, die tot de leerstof zouden kunnen gaan behoren.

Zoals helaas nog maar al te vaak geschiedt, is ook hier weer het bevolkingsvraagstuk ongenoemd gelaten. Literatuur: prof. dr. J. P. Roscam Abbingh: „Hoe groot ons gezin”. Daarom lijkt het mij goed nog eens de aandacht te vestigen op een van de aanbevelingen van de Staatscommissie Muntendam. Deze luidt: „reeds bij het basisonderwijs dient met voorlichting op demografisch gebied te worden begonnen”.

Het is nog te weinig bekend dat er in ons land een stichting bestaat, die tot doelstelling heeft het verbreiden van inzicht in de verschillende aspecten van het bevolkingsvraagstuk en het onder de aandacht brengen van de alarmerende gevolgen van een toenemende bevolkingsdruk. Deze stichting streeft geen politieke doeleinden na. Zij is genaamd „Stichting Welzijn en Bevolkingsgroei”; de contributie bedraagt minimaal f 15,— per jaar (studenten f 10,—). Voor dit bedrag ontvangt men tevens het tijdschrift „Tal en Last”. Voor proefnummers: ir. R. van Hasselt, Voorsterweg 158 te Tonden (post Brummen).

Voor contributie: postrekening 609526 t.n.v. „Stichting Welzijn en Bevolkingsgroei” te 's-Gravenhage.

Delft, D. van der Kellen

## Astrologie (repliek van RS)

De brieven van dhr. Groeneveld en dhr. Kater nopen mij tot een repliek die jammer genoeg niet volledig kan zijn, vanwege plaatsruimte.

Allereerst het schrijven dhr. Kater. Het is typerend voor mensen die van zaken als astrologie e.d. helemaal niets willen weten en er vervolgens bijzonder emotioneel over worden als iemand er toch over begint. Het resultaat is veelal weinig frisse argumentatie, aanvallen op woordgebruik e.d., met voorbijgaan aan de essentie van de zaak. Niettemin hierbij antwoorden op de vragen die in zijn schrijven besloten liggen. Wat ik bedoel met kansfactoren? Gewoon „kans” of „waarschijnlijkheid”. So what? Wat is een „belangrijk” militair? Uiteraard niet de „gewone” soldaat, maar generaals, kolonels, kortom lieden die in het leger een hoge rang bekleden en/of een zekere faam hebben verworven als legeraanvoerder en/of krijgskundige.

De brief van Dr. Groeneveld is een wezenlijke bijdrage aan de discussie. Helaas ontbreekt mij de ruimte om geheel in te gaan op zijn argumentatie, waar ik het overigens, hoewel ik met hem mee kan voelen, niet eens kan zijn. Ik heb de indruk dat Dr. Groeneveld de fout maakt de astrologie een natuurwetenschappelijk jasje te willen aanmeten. Alleen binnen de exakte wetenschappen kan een zodanig model werken. Een mens is echter geen machine, of robot, waarvan de gedragingen precies voorspelbaar zijn. Elke psycholoog kan

## Radio & TV

**RADIO** — iedere zondag van 9.30-10.00 uur Hilversum I

6 juni: Aktualiteiten.

13 juni: **De Rechten van de Mens.** Een hopeloos gevecht?

Een programma van Piet Brinkman. Presentatie: Karel van de Graaf.

20 juni: **Aktualiteiten vanuit Humanistisch Oogpunt.**

Samenstelling Rina Spigt en Piet Brinkman.

Presentatie: Karel van de Graaf.

**De televisie-uitzendingen zijn voor dit jaar gestopt. Het nieuwe seizoen begint op 5 september.**

daarvan meepraten. Een ander punt is zijn opmerking dat de astrologie „achteraf” werkt.

De zogenaamde „blinde” duidingen (waarbij de astroloog een *geboortehoroscoop* krijgt, van iemand die hij absoluut niet kent en niet ziet) weerspreken dit. Aan de hand van zo'n blinde analyse kunnen niet alleen karaktertrekken worden vastgesteld maar ook objectieve feiten, zoals ongelukken, huwelijksstaat, kinderen, enz. Omdat met de *geboortehoroscoop* wordt gewerkt, houdt een dergelijke analyse per definitie een voorspelling in, dus van achterafwerken is geen sprake. Overigens, over de vraag wat subjectief en objectief is in een karakteranalyse zijn de psychologen het ook nog niet eens — in het leven van alledag moeten we echter wel werken met die subjectieve waardeoordelen, of we nu willen of niet.

Soest, Rudolf Smit

## Proces-verbaal

Gelezen in de Humanist van 1 mei j.l. „Slordig omspringen met processen-verbaal”. Ik ben zelf werkzaam bij de politie (gemeente).

Even ter informatie: Een strafbaar feit wordt gekonstateerd. De gegevens van de verdachte worden vermeld op een formulier, (naam, geb. dat., adres, beroep en het gepleegde feit of feiten). Dat formulier wordt administratief verwerkt, de gegevens daarvan (uitsluitend naam, geb. dat., adres en beroep) worden op een ander formulier vermeld, een zogenaamde verificatieslip. Deze verificatieslip wordt naar het gemeentehuis gestuurd en daar wordt nagegaan of de gegevens van de verdachte kloppen (de personalia). Nogmaals de overtreding staat er niet op vermeld, dit wordt later door de verbalisant gedaan. Op deze wijze wordt er, hoe klein misschien, een stuk privacy van de verdachte gewaarborgd.

Is het ook niet zo dat een ambtenaar, bij wie de nodige gegevens binnenkomen, een beëdigd persoon is?

Ik ben zonder meer van mening dat er zeer zeker niet slordig met processen-verbaal wordt omgesprongen. Mocht dit wel het geval zijn dan ben ik wel zo nieuwsgierig naar de nodige gegevens daarvan.

Den Helder, Ger Lemson



## Humanistisch Verbond

roept sollicitanten op voor de functie van vormingsleider in het Humanistisch Vormingscentrum voor militairen „Het Coornherthuis” te Driebergen.

In dit vormingscentrum wordt aan militairen (overwegend dienstplichtigen) gedurende 2½ dag de gelegenheid geboden zich te verdiepen in allerlei levensvragen en andere problemen, die hen bezighouden.

**Taak:** Begeleiding van het vormingswerk in groepsverband van jong-volwassenen binnen het vormingscentrum.

**Vereisten:** Humanistische overtuiging.  
Sociale Academie of vergelijkbare opleiding.  
Ervaring in groepswork met jonge mensen.  
Leeftijd 25 tot 35 jaar.

**Salaris:** Afhankelijk van leeftijd en ervaring volgens de salarisschalen van het Humanistisch Verbond (indicatie: f 2.750,— - f 3.350,—).

**Indiensttreding:** Uiterlijk 1 november 1976.

**Sollicitaties** te zenden aan de directeur van het Humanistisch Verbond, Postbus 114, Utrecht.

Nadere inlichtingen over de functie kunnen worden ingewonnen bij de heer A. Zoetebier, telefoon (03438) 28 78.



## Dieren in het verkeer

Volgens het ministerie van Landbouw en Visserij laten er jaarlijks 4.000 reeën op de weg het leven. De helft daarvan wordt niet bij de politie aangegeven. In 1973 gebeurden volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek 389 ongevallen tussen rijdende voertuigen en dieren, waarbij doden en gewonden vielen. Over alleen materiële schade spreken de statistieken niet.

Verkeersborden wijzen niet voor niets in ons land op het gevaar van de weg kruisend wild. Maar de meeste automobilisten lijken nauwelijks te reageren op deze borden. Totdat het te laat is...

## Natuur en opvoeding

Sinds 1962 worden er in ons land gedurende de zomermaanden natuurbeschermingskampen voor jongeren gehouden. Midden in de vrije natuur, zelfs midden in de natuurreservaten wordt dan een week gewerkt aan het in standhouden van een stukje natuurlijk Nederland.

Het praktisch werk, dat in deze kampen wordt uitgevoerd, hoort thuis bij het zogenaamde natuurbeheer. Dit natuurbeheer omvat dié maatregelen, welke nodig zijn voor de instandhouding of verbetering van datgene, wat men behouden wil.



De organisatie, die deze natuurbeschermingswerkkampen op poten zet, is het instituut voor Natuurbeschermingseducatie (I.V.N.). Dit IVN heeft zijn bureau in Amsterdam en kent een honderdtal afdelingen in ons land, waar vrijwilligers allerlei activiteiten verrichten ten behoeve van het natuurbehoud.

Het IVN is een van de steunpilaren van de vaderlandse natuurbescherming, want het heeft de taak van „educatieve natuurbescherming” toebedeeld gekregen.

Deze werkkampen, die vanuit Amsterdam georganiseerd worden, dienen naast een praktisch, ook een educatief doel. Jongeren tussen de 15 en 25 jaar komen in een intensief contact met de natuur en de natuurbescherming.

Van de ongeveer 20 werkkampen, die één week duren, zijn er een aantal in moerasterreinen, in heidegebieden en in terreinen met een afwisselend karakter gepland. Alle kampen vallen in de zomervakantie, dus tussen begin juli en half augustus.

Opgave en inlichtingen:

IVN, Plantage Middenlaan 41 te Amsterdam. Tel. 020 - 228115.

Kosten: f 15,— per deelnemer.

## Volkshogeschool

De Volkshogeschool „Overcinge” organiseert van 14-19 en van 21-26 juni een week voor ouderen waarin de problematiek van de ouder wordende mens centraal staat.

Spel, film, verkenningen in de natuur, etc., zullen middelen zijn om zich te bezinnen over die eigen situatie; misschien schept het mogelijkheden „nieuwe dingen” bij u zelf en anderen te ontdekken. In het gebouw waar de cursus wordt gehouden zijn twee- en drie-persoons slaapkamers, een eetzaal, bibliotheek, terras „op het zuiden” etc.

Het gebouw ligt tegen een bosrand, zodat u niet ver hoeft te gaan om in een mooie omgeving te kunnen wandelen.

Kosten: f 155,— per persoon, f 290,— per echtpaar. Voor informatie: 05214-1541

## Teleac: Sociale verzekering

Op 13 maart van dit jaar startte Teleac een televisie-cursus over Sociale Verzekering onder de titel „Wat moet u doen als...?”

Het programma had zoveel belangstelling — met 28.000 inschrijvingen een topper — dat men besloot de cursus in het najaar te herhalen. Het is een uitstekend voorlichtend programma, dat met geestige films en tekeningen heel helder uitlegt wat er aan sociale verzekering in ons land bestaat. Bij de cursus wordt een boek geleverd (f 10,—). Inlichtingen: Teleac-Hilversum.

## Kinderen „krijgen”?

Vroeger betekende seksueel verkeer een grote kans op kinderen krijgen. Als het kind uitbleef was dit meer geluk dan wijsheid. Door sterk verbeterde mogelijkheden voor geboortenregeling werden seksualiteit en voortplanting ontkoppeld. Sindsdien is er vooral veel aandacht voor het beleven van seksualiteit. De H.O.Z.-Stichting ter voorkoming van en bevordering Hulpverlening bij Ongevenste Zwangerschap — denkt echter in de eerste plaats aan wat het betekent dat kinderen worden geboren.

De H.O.Z. werd opgericht in 1970. Bij de Stichting zijn thans achttien organisaties met zeer uiteenlopende godsdienstige opvattingen levensovertuiging aangesloten (waaronder veertien vrouwenorganisaties en het Hum. Verbond).

De H.O.Z. vindt onder meer dat vrouwen het recht hebben zelf beslissingen te nemen over hun eigen leven als het gaat om zaken als trouwen, werken, studeren en ook kinderen krijgen.

De H.O.Z. organiseert, naast andere zaken, cursussen voor mannen en vrouwen die b.v. in hun werkkring of vereniging (on)gewenste zwangerschap bespreekbaar willen maken.

Informaties: Sticht. H.O.Z., Coolhaven 100 c., Rotterdam, telefoon: 010-767079 en 253979

## Wonder

U verlangt naar wonderen?  
Godsdiensten? Maar wie zegt u,  
Dat dit bos geen wonder is?

Deze kust  
Met de ruwe stenen,  
Deze sneeuw  
Met de vluchtige schaduwen,  
Deze mens?  
En dan de mens die gij zelf zijt?

Het lijkt u heiligschennis  
Dat uw wonderlijke droom,  
Zo wonderlijk vervuld van  
gevoelens,  
Verklaard zou worden door de  
wetenschap?

Vanwaar echter uw smart  
En uw pijn — Vanwaar?  
Er is wetenschap in de wereld,  
En ook deze is een wonder,  
Niet minder dan een droom.  
En zelfs weet men niet  
Wat groter wonder is:  
Uw droom of deze wetenschap...

Onze bodemloze bron  
Is rijk gevuld, nauwelijks verloor zij  
water.  
Ons droombeeld — ook verklaard —  
Zal een der wonderen blijven.

En na de verklaring  
Wie hij is en vanwaar, —  
Zal deze genius  
Door hetzelfde geheimenis  
Omvangen blijven.

Nowella Matwejew

(Uit het Russisch vertaald door  
P. Krug)

Deze dichteres werd in 1934 in Poesjkino bij Moskou geboren. Zij voelt zich verwant met het symbolisme. Filosofische thema's, zoals de verhouding van de mens tot zijn wereld, spelen in haar poëzie een belangrijke rol.

## Privacy

In het nieuwste nummer van het kwartaalschrift „Privacy en Persoonsregistratie” (een uitgave van de „Stichting Landelijk Comité Waakzaamheid Persoonadministratie”) wordt onder meer aandacht geschonken aan het registratienummer. Hierin komen aan de orde de soorten nummers en de voor- en nadelen van het gebruik van een nummer. Het artikel is met name opgenomen, omdat sinds maart j.l. de hele kwestie over het toekennen van een persoonsnummer weer ter discussie staat. Dit naar aanleiding van het voorontwerp van wet op de Centrale Personen-Administratie.

Het tijdschrift is verkrijgbaar bij bovengenoemde stichting, postbus 570, Voorburg. Een jaarabonnement, kost f 7,50 (vier nummers). Informatie: Jan Holvast, Drakenstein 55, Landsmeer.